

SLOVENSKO V STAROVEKU

Dovoľujem si ponúknuť vám digitálnu verziu knihy Dejiny Slovenska a Slovákov v časovej následnosti dvoch tisícročí od slovenského kňaza Milana Stanislava Ďuricu. Je to z dôvodu, že málo ľudí pozná históriu Slovenska i pravdu, ktorá je základom katolíckej viery. Ježiš Kristus sám o sebe hovorí, že je Cesta, Pravda a Život. Dopočula som sa o tejto knihe už dávnejšie a kúpila som si ju. Keď som sa dozvedela, že páter Ďurica mal podozrivú návštevu od polície, ktorej sa nepáčilo, že píše pravdu, rozhodla som sa vytvoriť digitálnu verziu jeho knihy, ktorá bude rozdelená na 9 častí. Každú časť si budete môcť samostatne stiahnuť, podľa toho, ktoré historické obdobie vás práve zaujíma.

1. SLOVENSKO V STAROVEKU
2. POČIATKY SLOVENSKEJ ŠTÁTNOTI
3. PRVÝ ŠTÁT STREDOVEKÝCH SLOVÁKOV
4. VLASTNÁ CIRKEVNÁ ORGANIZÁCIA A LITURGICKÝ JAZYK
5. SLOVENSKO V UHORSKOM KRÁĽOVSTVE
6. SLOVENSKO V ČESKO-SLOVENSKEJ REPUBLIKE
7. OBNOVENIE SLOVENSKEJ ŠTÁTNOTI – PRVÁ SLOVENSKÁ REPUBLIKA
8. SLOVENSKO OPÄŤ V ČESKO-SLOVENSKU
9. DRUHÁ SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Online verzia: <https://creativesuzi33missionlearning.wordpress.com/dejiny-slovenska-a-slovakov/>

Táto digitálna i online verzia obsahuje len písomný text. V prípade, že sa vám páči, môžete si fyzickú knihu aj s obrázkami objednať vo Vydavateľstve Lúč.

KRÁTKY ÚRYVOK K PRVÉMU VYDANIU OD AUTORA

Pomôcka na doplnenie a opravu doteraz používaných učebníc a príručiek tam, kde je to potrebné. Nie je možné tu zaznamenať všetky historicky dôležité fakty, ktoré sa odohrali v priebehu dvoch tisícročí. Je tu to, čo má priamy súvis s dejinami Slovenska a Slovákov, a to s osobitnou pozornosťou na tie skutočnosti, ktoré dokazujú a potvrdzujú prastarú etnogenézu slovenského národa, neprerušenu kontinuitu jeho osídlenia na území Slovenska aspoň od druhej polovice prvého tisícročia po Kristovi až po súčasnosť a najmä hlboké historické korene jeho štátnosti, ktorá napriek nepriaznivým mocenským a politickým okolnostiam sa vždy udržala v jeho pamäti a prejavovala sa v rozličných obdobiach historického vývinu takým spôsobom, aký bol práve v súlade s európskymi myšlienkovými prúdmi a konkrétnymi možnosťami dosiahnutia národných túžob a uplatnenia jeho spravodlivých nárokov.

DrSc. pol. Milan S. Ďurica, profesor dejín strednej a východnej Európy na Univerzite v Padove; profesor cirkevných dejín na Rímskokatolíckej Cyrilo-metodskej bohosloveckej fakulte UK v Bratislave

O AUTOROVI

Milan Stanislav Ďurica sa narodil 13. 8. 1925. Je historik,

prekladateľ a publicista. Študoval na gymnáziu v Prešove a od roku 1944 na biskupskom gymnáziu v Trnave. Ako osemnásťročný vstúpil k saleziánom. Po maturite ho ako mimoriadne nadaného žiaka poslali študovať do Talianska. Filozofické a teologické štúdiá absolvoval v Turíne (1947 –1956). Po uchopení moci komunistami v roku 1948 sa rozhodol zostať v zahraničí. Kňazskú vysviacku prijal 1. 7. 1956. V rokoch 1957 – 1961 študoval politické vedy na univerzite v Padove, kde získal doktorát. Absolvoval študijné pobyty v Ženeve, Louvaine, vo Viedni, v Mníchove, Ríme, Bonne a Kolíne nad Rýnom. V rokoch 1951 – 1952 pôsobil ako docent filozofie v Grand-Halleux v Belgicku. V roku 1956 sa stal profesorom teológie na vysokej škole bohosloveckej v Abano Terme v Taliansku. Od roku 1963 pôsobil ako profesor politických a ústavných dejín východnej Európy na štátnej univerzite v Padove, o tri roky aj ako lektor slovenskej reči a literatúry. V roku 1968 založil Stredisko východoeurópskych štúdií – CESEO. Stal sa členom viacerých medzinárodných vedeckých historických spoločností. Popri svojej pedagogickej činnosti pravidelne vypomáhal v duchovnej službe. Po páde komunistického režimu založil v Bratislave Ústav dejín kresťanstva na Slovensku a na Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulte pôsobil ako profesor cirkevných dejín.

Milan Stanislav Ďurica sa v roku 1993 stal laureátom Štátnej ceny ministra kultúry Slovenskej republiky. V roku 1995 ho taliansky prezident Oscar Luigi Scalfaro ocenil najvyšším občianskym vyznamenaním Veľkého dôstojníka Radu za zásluhy Talianskej republiky. V roku 2000 mu Historický odbor Matice slovenskej udelil Cenu Daniela Rapanta za celoživotné dielo v oblasti historických vied. Významná je i jeho edičná činnosť. Jeho bibliografia vedeckej a publicistickej povahy v siedmych rozličných jazykoch prevyšuje tisíc jednotiek. Na Slovensku publikoval: Slovenský národ a jeho štátnosť (1990), Národná identita a jej historický profil v slovenskej skutočnosti (1991), Sto rokov encykliky Leva XIII. Rerum novarum (1991), Jozef Tiso, slovenský kňaz a štátnik, I. 1887 – 1939 (1992), Dejiny Slovenska a Slovákov v chronologickom prehľade (1995, 1996, 2003, 2007), Priblížiť sa k pravde (1997, 2007, 2012), Milan Rastislav Štefánik vo svetle talianskych dokumentov (1998), Slovenská republika 1939 – 1945, Vznik a trvanie prvého slovenského štátu 20. storočia (1999), Dr. Jozef Tiso v hodnotení Hitlerových diplomatov a tajných agentov (2000), Katolícka cirkev na Slovensku 1938 – 1945 v hodnotení nemeckých diplomatov a tajných agentov (2001), Jozef Tiso 1887 – 1947, životopisný profil (2006), 29 spisov v edícii linea recta brevissima (2006 – 2013) a mnoho príspevkov v odborných časopisoch i periodickej tlači. (LÚČ, Bratislava, 2013).

1. – 5. STOROČIE

Začíname tento náš prehľad prvým storočím po Kristovi. Najnovšie archeologické nálezyna Bratislavskom hrade však presvedčivo poukazujú na to, že dejiny Bratislavy treba posunúť oveľa hlbšie do staroveku, najmenej do neskorej laténskej doby (1. – 2. storočie pred Kristom). Našli sa tam totiž dôkazy, že ešte pred príchodom rímskych légií, teda počas keltskej dominancie, na Bratislavskom hrade už v 1. storočí pred Kristom bolo sídlo keltského vladára, ktorému palác postavili rímski stavitelia svojou stavebnou

technikou. Toto staršie obdobie však ešte vyžaduje dôkladný vedecký výskum, ktorý môže priniesť prekvapujúce výsledky.

Od prvého desaťročia nášho letopočtu územie dnešného Slovenska sa nachádzalo pod určitým vplyvom Rímskej ríše ako všetky pohraničné kraje na severnej strane Dunaja, ktorý tvoril limes Romanus (rímsku hranicu). Obývali ho germánske kmene Markomanov a Kvádov, na sever od nich keltskí Kotíni (poslední dedičia Volkov Taktoságov), a na východe to boli sarmatskí Jazygovia. Jednotky XV. rímskej légie ležali v táboroch Vindobona (kde neskôr vznikla Viedeň), Carnuntum (v chotári dnešnej rakúskej obce Deutsch Altenburg–Petronell, neďaleko Bratislavy), Gerulata (Rusovce), Ad Flexum (terazMagyaróvár), Brigetio (Ö Szöny, teraz Szöny), Celemantia (na ľavom brehu Dunaja, teraz Iža pri Komárne) a Acquincum (Budín, dnes Budapešť). Ich predvoje často prekročili Dunaj a zriadili posádky aj na dnešnom území Slovenska (Bratislava–Devín, Abrahám, Kostolná pri Dunaji, Sládkovičovo, ale aj Stupava, Krakovany–Stráže, Čierne Kľačany pri Nitre a inde). Rímski cisári čelili náporu “barbarov” nielen vojenskou mocou, ale aj politickými opatreniami, získavajúc si potenciálnych nepriateľov ako spojencov. Tak zriadili už v rokoch 21 – 50 po Kristovi Vanniovo kráľovstvo, ktorého centrom bolo Považie a Pomoravie. To bol prvý štátny útvar na území Slovenska. Vznikol a účinkoval pod ochranou a suverenitou Rímskej ríše. Keď však proti Vanniovi povstali jeho synovci Vangio a Sido, Rimania mu neprišli na pomoc, a on sa musel uchýliť do rímskej Panónie, kde sa usadil pri Neziderskom jazere. To bol prvý prípad, že sa masové zoskupenie Germánov osadilo na území Rímskej ríše. Rimania sa teda nachádzali aj na ľavom brehu Dunaja, ako to dokazuje doteraz najstarší objavený rímsky nápis na náhrobnom kameni príslušníka XV. légie Quinta Atilia Prima z 1. storočia v Boldogu.

V múzeu mestečka Bad Deutsch Altenburg zachované rímske náhrobné kamene svedčia o tom, že na tomto území v roku 69 ležala cohors Italica, rímska vojenská jednotka, ktorú tam odkomandovali zo Sýrie, keď v roku 62 vyslali XV. légii bojovať na východ ríše. Pre nás je zaujímavé, že to bola kohorta, ku ktorej patrila stotník Cornelius. Ako prvého z pohanov ho pokrstil sv. Peter. Je pravdepodobné, že v kohorte sa utvorila trvalá skupina kresťanských vojakov, ktorí mohli sprostredkovať prvý kontakt kresťanstva s naším územím. Koncom I. storočia, keď roku 71 sem opäť došla XV. légia, počet rímskeho vojska v Panónii sa odhaduje na vyše 40 000 mužov.

Počas vojenských výprav cisára–filozofa Marca Aurelia (ktorý “na brehu Hrona” začal písať svoje filozofické dielo Myšlienky pre seba) v rokoch 166 – 180 dejiny zaznamenali mimoriadnu udalosť: zázračný dážď na území dnešného Slovenska, ktorých zachránil od porážky alebo smrti smädcom predný voj XII. rímskej légie Fulminata. (Podľa niektorých autorov to bolo v roku 173. Novšie sa udáva aj dátum 11. júna 171.) Kresťanskí historici ho pripisovali modlitbám kresťanských vojakov légie. Je isté, že vtedy kresťanstvo už bolo rozšírené v rímskych légiách. Do týchto čias teda možno dosť bezpečne zaradiť prvé kontakty kresťanstva s územím Slovenska. Dokazujú to aj archeologické nálezy, napríklad dva hlinené kahance s kresťanskými symbolmi, objavené v hrobách v Bratislave–Rusovciach (rímska Gerulata) z prvej polovice 2. storočia, kahanec z Trenčína s Kristovým monogramom XP, ďalej rímske regule z Rusoviec, náhrobné stély z Iže–Leányváru a iné.

Aj dobre informovaný rímsky historik portugalského pôvodu Paulus Orosius vo svojich Dejinách (Historiarum adversus paganos libri VII, z prvej polovice 5. storočia) zaznamenáva, že na rímskom koncile, ktorý zvolal pápež Kornélius (251 – 253), sa zúčastnili aj niekoľkí biskupi z Panónie, a to z dnešnej Viedne, z Komárna, ba dvaja aj spoza hranice limes Romanus, z Agrie a zo Subury.

Rímske vojsko preniklo do nášho terajšieho územia až po Trenčín (vtedy Laugaricio, Leukaristos), kde v rokoch 179 – 180 prezimovalo 855 vojakov, ktorým velil Marcus Valerius Maximianus, legát II. pomocnej légie. Potvrďuje to nápis na Trenčianskej skale, ktorý dal vytesať. Mohlo to súvisieť s plánmi Marca Aurelia rozšíriť územie Rímskej ríše až po hrebene Karpatského oblúka zriadením dvoch nových provincií: Marcomanie a Sarmatie. Smrť v dnešnej Viedni 17. marca 180 mu však zabránila uskutočniť plán. Jeho syn Commodus pokračoval v boji proti Markomanom, ale po víťazstve nad nimi uzavrel s nimi mier. Ríša už nemala silu na nové výboje.

Z týchto čias, najmä z druhého storočia po markomanských vojnách, sa našiel najvyšší počet rímskych mincí, najmä na území pomoravského a podunajského Slovenska. To naznačuje stálu prítomnosť rímskych vojenských jednotiek a ich sprevádzajúcich obchodníkov, menovite Židov. S nastupujúcim 4. storočím výskyt rímskych mincí na Slovensku sa citeľne znižoval. Následné zničenie rímskej hranice na Dunaji zapríčinilo podstatné zmeny v celej ekonomickej a spoločenskej štruktúre tohto územia.

Rímske nápisy, ktoré sa našli na Slovensku, siahajú od 1. storočia (Boldog – predtým Matka Božia – pri Senci) až do druhej polovice 4. storočia. Veď ešte v roku 308 sa neďaleko Bratislavy stretli obidvaja rímski cisári a Licínus sa tam spojil s Konštantínom Veľkým. Druhá polovica 4. storočia sa začala bojmi Konštantína II. s Kvádmi a iránskymi Sarmatmi. Rímske légie prenikli opäť na územie Slovenska a kvádsky princ Vitrodor odprisahal vernosť Rímu. Následne tu začali Rimania budovať pevné stavby, napríklad v Cíferi-Páci, v Milanovciach a inde. Ale už v roku 372 cisár Valentinián I. opäť musel odrážať útoky Kvádov a Sarmatov. Prišiel osobne kontrolovať výstavbu pevností a celé tri mesiace pobudol v Carnunte. Umrel počas vyjednávania s Kvádmi a Sarmatmi v dnešnom Komárne. Z tohto obdobia sa zachovali v Iži pri Komárne (Leányvár) mince rímskych cisárov s Kristovým monogramom, čo svedčí o kontaktoch rímskeho kresťanstva s naším územím.

Podľa stále bohatších archeologických nálezov na dnešnom východnom Slovensku už boli usídlené slovanské kmene (nositelia lipickej, przeworskej a neskôr prešovskej materiálnej kultúry v 3. – 5. storočí), ktoré možno považovať za prvých Slovanov na území Slovenska. Na západnom Slovensku už v druhej polovici 4. storočia, teda ešte pred odchodom germánskych Markomanov a Kvádov, je dokumentovaná prítomnosť materiálnej kultúry čerňachovského typu, ktorej stredisko bolo na dnešnej Ukrajine. Aj nositelia tejto kultúry mohli byť prvými predvojmi slovanských kmeňov, ktoré sa postupne usadili na celom území Slovenska.

Rímsky historik Ammianus Marcellinus, prívrženec cisára Juliána Apostatu, vo svojich Dejinách (Res gestae) pri roku 376 zaznamenáva chýry, že po celom území od Markomanov a Kvádov k Čiernemu moru "sa popri Dunaji túlajú barbarské davy neznámych kmeňov, presilou vytlačených zo svojich sídiel". Mohlo sa to vzťahovať aj na Gótovej,

ale niektorí historici pripúšťajú, že sa to môže pokladať za jednu z prvých historických správ o započatej expanzii Slovanov.

Podľa jediného prameňa, ktorým je sekretár a životopisec milánskeho arcibiskupa sv. Ambróza Paulinus, koncom deväťdesiatych rokov 4. storočia sa na milánskeho metropolitu s posolstvom obrátila kráľovná Markomanov Frigitil, aby ju poučil o kresťanskej viere. Ambróz jej poslal obsažný list na spôsob katechizmu. Frigitil sa rozhodla osobne navštíviť slávneho učiteľa Cirkvi, ale do Milána došla krátko po jeho smrti (zomrel 4. apríla 397).

Pretože je historicky zistené, že biskup Ambróz sa často zdržiaval v Aquilei, ktorá v tomčase bola bránou Rímskej ríše smerom na východ, môže sa táto správa považovať za vierohodnú a možno ju vysvetľovať ako ďalší kontakt vtedajšieho Slovenska s rímskym kresťanstvom. Lebo na základe archeologických náznakov možno predpokladať, že sídlom kráľovnej Frigitil bola Nitra, podľa iných územie v okolí Devína, aj keď jednoznačné dôkazy zatiaľ chýbajú.

V tom istom roku 397 zomrel aj niekdajší dôstojník rímskej légie sv. Martin, ktorý sa narodil v panónskej Sabarii (dnešné Szombathely v Maďarsku). Stal sa kresťanom a podľa neskoršieho nápisu, ktorý dal vyhotoviť okolo polovice 6. storočia arcibiskup Martinz portugalskej Bragy, hlásal evanjelium aj medzi Slovanmi. Potom účinkoval ako biskup v Tours. Sú náznaky, že práve v okolí Blatenského jazera prví Slovania prišli do styku s kresťanstvom, lebo začali pochovávať svojich mŕtvych.

Postup najstarších slovanských skupín na juhozápadné Slovensko a Moravu podľa náznakov archeologických nálezov sa teda mohol začať už koncom 4. storočia, a to ešte do sídelného územia Kvádov, a zrejme bol posilnený novými skupinami, ktoré sa k nám dostávajú s Hunmi. Je zrejmé, že postup Hunov do Karpatskej kotliny išiel spodnou dunajskou cestou, zatiaľ čo starší nástup Slovanov koncom 4. storočia zasiahol východné Slovensko, to jest prešovskú oblasť.

Anton Točík v zborníku 0 počiatkoch slovenských dejín. Bratislava 1965, str. 25.

Od Helisy pak, syna Javánova, (...) pošli Slováci a ti hned vedle Řeků západní země obdrželi, jako slovanskou, rackou, charvatskou, bulharskou, valaskou, ruskou a moskevskou, jež jsou země mezi východem a půlnocí. A tak v dlouhém věku na obývajíce, u veliký a mnohý lid vzrostli, a ty krajiny a země, zvláštne dalmatskou, charvatskou a slovanskou, velmi hustě lidem naplnili.

Václav Hájek z Libočan: Kronyka Czeská. Praha 1541.

Toto dielo bolo viac rázvydané aj v nemeckých a latinských prekladoch a bolo pokladané za štandardné dejiny Česka až do konca 19. storočia.

5. – 6. STOROČIE

Je zaručene zistený masový príchod našich slovanských predkov na územie dnešného Slovenska a do viacerých krajov s ním susediacich (dnešná Morava, časti dnešného severovýchodného Rakúska a severného Maďarska až k Blatenskému jazeru, k rieke Ráb a na západ od Neziderského jazera). Za pravdepodobný počiatok tohto expanzívneho postupu Slovanov smerom k strednému Dunaju sa pokladá obdobie po porážke Hunov na rieke Nedao v roku 454.

Ako dôkaz o pobyte Slovanov v Karpatskej kotline, na strednom Dunaji a Tise možno pokladať správu, ktorú poslal rétor Priskos roku 448

byzantskému cisárovi. V nej píše, že na ceste k preslávenému kráľovi Hunov – Atilovi sa stretol s ľuďom, ktorý mu na pitie ponúkol nápoj, zvaný medos (medovina).

Aj neskororímsky historik gótskeho pôvodu Jordanes, opisujúc pohrebné slávnosti nad Atilovým hrobom, jednu z nich označuje ako stravu. Názvy “medovina” a “strava” sú všeslovanské výrazy, ktoré poukazujú na slovanské osídlenie tých krajov.

5. – 7. STOROČIE

Archeologické nálezy dokazujú prítomnosť mnohých slovanských typov keramiky, bezpečne staršej a rozšírenejšej ako tzv. pražský typ zo 6. storočia, ktorý nenahradil, ale sa iba čiastočne pridružil k týmto rozličným typom slovanskej keramiky na Slovensku.

512

Podľa byzantského historika Prokopia kmene germánskych Herulov pod tlakom Longobardov sa sťahovali od stredného Dunaja smerom na sever a prešli krajinami, ktoré obývali Slovania. Toto sa pokladá za prvú historickú správu o prítomnosti našich slovanských predkov na území Slovenska.

548 – 551

Prokopius zaznamenal aj epizódu longobardského Hildigisa, ktorý sa uchýlil k Slovanom na strednom Dunaji a vojensky ich organizoval. Na čele 6 000 bojovníkov pomohol ostrogótskemu kráľovi Totilovi zvíťaziť nad byzantským vojskom pri Benátkach. Viacerí historici sa domnievajú, že značná časť Hildigisových bojovníkov pozostávala zo Slovanov z územia Slovenska, a považujú ho za akéhosi predchodcu Sama.

567

Nomádske kmene ázijských Avarov, ktorí už roku 563 zaútočili na Franskú ríšu zo svojich sídel pri dolnom Dunaji, prenikli do Karpatskej kotliny, porazili germánskych Gepidov v Potisí a usadili sa v časti bývalej rímskej Panónie (dnešné Maďarsko na západ od Dunaja).

568

[V apríli] Longobardi, ktorých príchod na územie Slovenska možno archeologicky datovať do začiatku 6. storočia, opustili toto územie smerom do severného Talianska. Od nich však slovanskí obyvatelia mohli poznať a čiastočne aj prijať kresťanstvo vo forme arianizmu.

595

Avari, ktorí prenikli do Panónie asi v polovici toho storočia, pri lúpežných výpravách proti Franskej ríši prechádzali územím Slovenska a podrobili si časť našich slovanských predkov (na dnešnom juhozápadnom Slovensku a v priľahlých krajoch dnešného Moravského Slovenska). Vládli nad nimi a ich mužov nútili bojovať v predných vojoch na svojich lúpežných výpravách. Niektorí autori pripúšťajú, že koncom 6. a začiatkom 7. storočia už mohla zasiahnuť naše územie aj kristianizačná činnosť íroškótskych mníchov. Presnejšie údaje však chýbajú.

OKOLO ROKU 600

Podľa správy Theophylakta Simokatta Byzantínci odrazili útok Avarov proti Konštantínopolu a zajali 3 000 Avarov, 2 200 iných barbarov a 8 000 Slovenov. Z tých mohli byť slovenskí Sloveni, teda predkovia nášho národa.

OKOLO ROKU 620

Využívajúc oslabenie avarskej vojenskej moci následkom ich neúspešných útokov proti Byzantskej ríši sa naši slovanskí predkovia vzbúrili proti krutej nadvláde Avarov.

ZÁVER

Pred ukončením tejto úvodnej kapitoly o najstarších dejinách Slovákov pokladám zaužitočné zaznamenať aj výsledky najnovších výskumov o genofondoch populácie strednej Európy a dnešného Slovenska. Podľa rekonštrukcie DNA chromozómu Y a tzv. mitochondriálnej DNA docent RNDr. Vladimír Ferák došiel k záverom, že "genetické korene" takmer 85% slovenskej populácie siahajú do mladšieho paleolitu, teda do doby pred 10-tisíc až 50-tisíc rokmi, a iba 10% má neolitický pôvod. Zvyšných 5% sú (asi) potomci neskorších migračných udalostí. Slovákov z nás robí jazyk a kultúra, nie však genofond. (PhDr. Marta Bartošovičová in <http://www.vedatechnika.sk> 1. 12. 2008). – Pre základné výsledky etnogenetických výskumov porov. Luigi L. Cavalli Sforza: Genes, Peoples and Languages, in: Scientific American, November 1991.)

Podľa iných prameňov však v Česku genetickým výskumom sa zistilo, že v dnešnej populácii tejto krajiny tvoria 10% Česi, 40% Slovania a 50% majú keltské, germánske, románske a iné gény. Podobný výskum v populácii Maďarska konštatoval, že iba 5% vlastní staromaďarské gény, vyše 50% má slovanské gény a zvyšných 45% vykazuje valaško-románske, germánske a iné gény. (Augustín Marián Húska: Dobrá správa o slovenskej etnickej dlhovekosti. – Rukopis vo vlastníctve autora.) Vpád Avarov bezpochyby tvrdo postihol starých Slovákov. Ich územie sa stalo ústupným terénom: slovenské osídlenia iste siahali hlboko na juh, kde sa spájali s južnoslovanskými kmeňmi. Predovšetkým muselo byť tesné ich spojenie so Slovincami, s ktorými mali aj spoločné meno. V 7. storočí najmenej ich západná časť okolo Dunaja a Moravy akiste patrila do Samovej ríše. Čoskoro sa však začali vzájomné zrážky s Frankmi.

Reinbold Trautmann: Die Slavischen Völker und Sprachen. Leipzig 1948, str. 89.